

Sygn. akt I ACa 548/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Hanna Nowicka de Poraj
Sędziowie:	SSA Barbara Górczanowska (spr.) SSA Paweł Czepiel
Protokolant:	st.sekr.sądowy Beata Zaczyk

po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2017 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki jawnej w K.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w upadłości układowej w M.

o nakazanie wydania ewentualnie o zapłatę

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie

z dnia 10 czerwca 2016 r. sygn. akt IX GC 938/14

1. zmienia punkt I zaskarżonego wyroku w ten sposób, że w części objętej tym punktem powództwo oddala oraz punkt IV poprzez nadanie mu treści: „zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 7.217 zł (siedem tysięcy dwieście siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu”;

2. zasądza od strony powodowej na rzecz strony pozwanej kwotę 33.969 zł (trzydzieści trzy tysiące dziewięćset sześćdziesiąt dziewięć złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

SSA Paweł Czepiel SSA Hanna Nowicka de Poraj SSA Barbara Górczanowska

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 29 listopada 2017 r.

Strona powodowa (...) Spółka jawna w K. w pozwie skierowanym przeciwko stronie pozwanej (...) Spółka Akcyjna w M., domagała się pierwotnie zasądzenia kwoty 439 033,42 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu, tytułem

ceny przewodów i węży hydraulicznych sprzedanych i dostarczonych stronie pozwanej w okresie od sierpnia do grudnia 2013 r.

W dniu 17 lipca 2014 r. w sprawie wydany został nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym uwzględniający roszczenie powódki w całości. W sprzeciwie od nakazu zapłaty strona pozwana (...) Spółka Akcyjna w M. wniosła o oddalenie powództwa w całości, kwestionując fakt zamówienia towaru, jak też prawidłowość udokumentowania przez stronę powodową roszczenia o zapłatę ceny. Podniosła nadto zarzut częściowego spełnienia świadczenia objętego fakturą VAT nr (...), w dniu 25 sierpnia 2014 r., w kwocie 2 654,44 zł.

Pismem z dnia 6 marca 2015 r. strona powodowa dokonała przekształcenia powództwa w ten sposób, że wniosła o nakazanie pozwanej zwrotu świadczenia wzajemnego w postaci wyprodukowanych przez powódkę przewodów i węży hydraulicznych w stanie nowym, niezmienionym i nienaruszonym, wydanych pozwanej w ramach wykonania umów sprzedaży, dostarczonych wraz z poszczególnymi fakturami ((...), (...), (...), (...), (...), (...), (...)) za jednoczesnym zwrotem świadczenia wzajemnego w wysokości 2.654,44 zł, w związku z odstąpieniem od umów sprzedaży na podstawie których zostały wystawione ww. faktury, dokonany w oświadczeniu z dnia 5 marca 2015 r. W razie niemożliwości dokonania zwrotu świadczenia in natura powódka wniosła o zwrot równowartości świadczonych towarów tj. o zasądzenie kwoty 439 033,42 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia lub ewentualnie tytułem odszkodowania, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 6 marca 2015 r. Nadto, w razie uwzględnienia któregokolwiek z powyższych żądań powódka wniosła o zasądzenie kwoty 21.525,25 zł z ustawowymi odsetkami, tytułem odszkodowania w wysokości kosztów kredytu obrotowego, do którego zaciągnięcia zmuszona była w związku z brakiem świadczenia ceny przez pozwaną. Ewentualnie, w razie nieuwzględnienia żądań, powódka wniosła o zasądzenie od pozwanej na jej rzecz, tytułem zapłaty ceny kwoty 439 033,42 zł z ustawowymi odsetkami. Strona powodowa powołała się na złożone przez nią w dniu 5 marca 2015 roku oświadczenie o odstąpieniu od przedmiotowych w sprawie umów sprzedaży wskazując, że w związku z tym po jej stronie powstało nowe roszczenie oparte o przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu oraz art. 494 k.c.

W odpowiedzi na tak przekształcone powództwo strona pozwana wniosła o odrzucenie pozwu, a w razie nieuwzględnienia żądania odrzucenia pozwu - o zawieszenie postępowania, a to w związku z ogłoszeniem w stosunku do niej w dniu 10 lutego 2015 r. upadłości z możliwością zawarcia układu. Strona pozwana kwestionowała skuteczność oświadczenia o odstąpieniu od umów sprzedaży i zarzuciła, że strona powodowa swoim działaniem zmierza do obejścia przepisów o upadłości, co dodatkowo narusza art. 5 k.c.

Wyrokiem z dnia 10 czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział IX Gospodarczy nakazał stronie pozwanej(...)Spółce Akcyjnej w upadłości układowej w M. aby wydała stronie powodowej(...)Spółce jawnej w K. wyprodukowane przez stronę powodową przewody i węże hydrauliczne w stanie nowym, niezmienionym i naruszonym, wydanych stronie pozwanej w ramach wykonania umów sprzedaży, dostarczonych pozwanej wraz z następującymi fakturami: (A) dostarczonych wraz z fakturą VAT z dnia 28 sierpnia 2013 r. nr (...) na kwotę 62.654,44 zł z terminem zapłaty do dnia 27 października 2013 r. tj.: wąż hydrauliczny (...)w ilości 2 392 m, wąż hydrauliczny (...)w ilości 443 m, wąż hydrauliczny (...)w ilości 47,5 m, wąż hydrauliczny (...)w ilości 80 m, wąż hydrauliczny (...)w ilości 92 m, (B) dostarczonych wraz z fakturą VAT z dnia 25 września 2013 r. nr (...) na kwotę 80.328,54 zł z terminem zapłaty do dnia 24 listopada 2013 r., tj.: wąż hydrauliczny (...)w ilości 2 719 m, wąż hydrauliczny (...)w ilości 527 m, wąż hydrauliczny (...)w ilości 33 m, wąż hydrauliczny (...) w ilości 109,5 m, wąż hydrauliczny (...) w ilości 76 m, końcówka hydrauliczna (...) z rowkiem demontażowym + tuleja(...)w ilości 2944 sztuk, końcówka hydrauliczna (...) z rowkiem demontażowym + tuleja(...)w ilości 560 sztuk, (C) dostarczonych wraz z fakturą VAT z dnia 4 października 2013 r. nr (...) na kwotę 100.157,62 zł z terminem zapłaty do dnia 3 grudnia 2013 r. tj.: wąż hydrauliczny (...)w ilości (...),5 m, wąż hydrauliczny (...) 4SP (...) w ilości 755 m, wąż hydrauliczny (...)w ilości 44 m, wąż hydrauliczny (...) w ilości 150 m, wąż hydrauliczny (...) w ilości 14 m, końcówka hydrauliczna (...) z rowkiem demontażowym + tuleja(...)w ilości 3840 sztuk, końcówka hydrauliczna (...) z rowkiem demontażowym + tuleja (...) w ilości 800 sztuk, (D) dostarczonych wraz z fakturą VAT z dnia 16 grudnia 2013 r. nr (...) na kwotę 175.823,27 zł z terminem zapłaty do dnia 14 lutego 2014 r., tj.: wąż hydrauliczny (...) w ilości 183 m, wąż hydrauliczny (...) w ilości 278,5 m, wąż hydrauliczny (...)w ilości 117 m, wąż hydrauliczny (...)w ilości (...),5 m, wąż hydrauliczny (...) w ilości 5994,5 m, końcówka hydrauliczna (...) z rowkiem

demontażowym + tuleja (...) w ilości 3280 sztuk, końcówka hydrauliczna (...) z rowkiem demontażowym + tuleja (...) w ilości 900 sztuk, (E) dostarczonych wraz z fakturą VAT z dnia 20 grudnia 2013 r. nr (...) na kwotę 9.210,36 zł z terminem zapłaty do dnia 18 lutego 2014 r., tj.: końcówka hydrauliczna (...) z rowkiem demontażowym + tuleja (...) w ilości 3635 sztuk, (F) dostarczonych wraz z fakturą VAT z dnia 20 grudnia 2013 r. nr (...) na kwotę 468,75 zł z terminem zapłaty do dnia 18 lutego 2014 r., tj.: końcówka hydrauliczna (...) z rowkiem demontażowym + tuleja (...) w ilości 185 sztuk, (G) dostarczonych wraz z fakturą VAT z dnia 20 grudnia 2013 r. nr (...) na kwotę 10.390,44 zł z terminem zapłaty do dnia 19 stycznia 2014 r., tj.: końcówka hydrauliczna (...) z rowkiem demontażowym + tuleja (...) w ilości 400 sztuk, wąż hydrauliczny (...) w ilości 489 m - za jednoczesnym zwrotem świadczenia wzajemnego w wysokości 2.654,44 zł w związku z odstąpieniem od umów sprzedaży, na podstawie których zostały wystawione ww. faktury, dokonany w oświadczeniu z dnia 5 marca 2015 r., albo zapłaciła stronie powodowej kwotę 463.378,98 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 6 marca 2015 r. do dnia zapłaty. Ponadto Sąd umorzył postępowanie w przedmiocie kwoty 2.654,44 zł; oddalił powództwo w pozostałym zakresie; zasądził od strony pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 36.369 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia faktyczne:

Strony prowadziły współpracę handlową od kilku lat. Strona powodowa, w ramach prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej, sprzedawała stronie pozwanej towar w postaci końcówek i węży hydraulicznych. Zamówienia towaru pozwana formułowała w formie mailowej, ewentualnie telefonicznej. Na podstawie takiego zamówienia towar był kompletowany i za pośrednictwem zewnętrznego przewoźnika dostarczany do pozwanej. Zamówiony towar dostarczono stronie pozwanej, która odbierała go za pośrednictwem swoich pracowników w magazynie centralnym w M.. Powódka wydała pozwanej towar, zaś pozwana nie składała zastrzeżeń ilościowych czy też jakościowych, co do otrzymanego towaru. Za dostarczony pozwanej towar powódka wystawiła szereg faktur VAT, które były dostarczane wraz z towarem. Potwierdzenie spełnienia świadczenia polegało na potwierdzeniu odbioru na fakturze albo na liście przewozowym.

Sąd Okręgowy ustalił, że pozwana tytułem zapłaty za zamówiony towar dokonała wpłaty 10.000 zł na konto pozwanej. Na prośbę pozwanej kwota ta została zaliczona na poczet faktury nr (...). Wobec braku zapłaty za towar objęty pozostałymi fakturami VAT, powódka wystosowała do pozwanej wezwanie do zapłaty nr (...), w odpowiedzi na które strona pozwana pismem z dnia 16 czerwca 2014 r. poinformowała powódkę o swej aktualnej sytuacji finansowej. W piśmie tym pozwana nie kwestionowała faktu istnienia, czy też wysokości kwoty, o której zapłatę wzywała ją powódka. W dniu 25 sierpnia 2014 r. pozwana dokonała przelewu kwoty 2 654,44 zł na rzecz powódki tytułem części zapłaty za fakturę (...). W dniu 10 lutego 2015 r. Sąd Rejonowy (...) w K. - Wydział X Gospodarczy wydał postanowienie o ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu dłużnika (...) Spółka Akcyjna w M.. Zarząd nad majątkiem powierzony został dłużnikowi (zarząd własny upadłego). Sąd wezwał wierzycieli upadłego do zgłoszenia swoich wierzytelności.

Sąd pierwszej instancji podał, że po wytoczeniu powództwa, w dniu 6 marca 2015 r. powódka zmodyfikowała powództwo wraz z przekształceniem żądania dotychczasowego w żądanie ewentualne. W związku z niewykonaniem świadczenia przez pozwaną w postaci zapłaty ceny z tytułu faktur VAT powódka dnia 3 marca 2015 r. przedłożyła pozwanej oraz jej pełnomocnikowi wezwanie do spełnienia świadczenia z zagrożeniem, że w razie niespełnienia świadczenia w terminie do 4 marca 2015 r. odstąpi od umów i będzie żądać zwrotu świadczonego towaru w zakresie wynikającym ze wskazanych powyżej faktur. Do dnia 4 marca 2015 r. pozwana nie uregulowała należności za odebrany towar. W dniu 5 marca 2015 roku powódka złożyła oświadczenie o odstąpieniu od umów sprzedaży towarów w postaci przewodów i węży hydraulicznych objętych żądaniem pozwu. Wobec braku możliwości dostarczenia oświadczenia osobiście pozwanej, powódka przesłała pozwanej zeskanowane oświadczenie o odstąpieniu na adres e-mail prezesa zarządu pozwanej oraz do kancelarii prawnej reprezentującej pozwaną. Oświadczenie o odstąpieniu od umowy dotarło do pozwanej. Oznacza to, że powódka skutecznie odstąpiła od zawartej z pozwaną umowy sprzedaży. W dniu 13 marca 2015 r. powódka złożyła do Sądu Rejonowego (...) w K., X Wydział Gospodarczy, wniosek o wyłączenie z masy upadłości, w związku z odstąpieniem od umów sprzedaży łączących ją z pozwaną. W dniu 4 maja 2015 r. powódka zgłosiła wierzytelność w kwocie 499 820,22 zł wraz z odsetkami od dnia ogłoszenia upadłości do dnia zapłaty do Sądu

Rejonowego w (...)w K., Wydziału X Gospodarczego, prowadzącego postępowanie upadłościowe. W dniu 15 lutego 2016 r. Sąd Rejonowy (...)w K., Wydział X Gospodarczy po rozpoznaniu wniosku strony powodowej o wyłączenie mienia z masy upadłości dłużnika (...) S.A. w upadłości układowej w M. oddalił wniosek na podstawie art. 70 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze.

Powyższe ustalenia faktyczne doprowadziły Sąd Okręgowy do uznania powództwa za uzasadnione w części. Sąd zidentyfikował łączące strony umowy jako umowy sprzedaży (art. 535 k.c.), które przez powódkę zostały wykonane w całości, podczas gdy strona pozwana nie wykonała ciężącego na niej zobowiązania wzajemnego względem powódki i nie zapłaciła jej całości należności za zakupiony towar, chociaż w pismach kierowanych do strony powodowej nie kwestionowała wysokości zadłużenia wobec powódki.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że przepis art. 491 § 1 k.c. przyznaje wierzycielowi uprawnienie do odstąpienia od umowy, jednak wymaga, aby wierzyciel wyznaczył wcześniej dłużnikowi odpowiedni dodatkowy termin do wykonania zobowiązania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniony do odstąpienia od umowy. Jeżeli strona umowy wzajemnej jednoznacznie odmawia wykonania zobowiązania, wyznaczanie dodatkowego terminu nie jest konieczne (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 10 stycznia 2013 r., VI ACA 971/12, LEX nr 1369438, z powołaniem stanowiska wyrażonego przez T. Wiśniewskiego (w:) Komentarz do kodeksu cywilnego, Księga III, Zobowiązania, t. 1, wyd. 10, s. 814). Ustawa nie przewiduje żadnej szczególnej formy dla złożenia oświadczenia, zawierającego wyznaczenie terminu i zagrożenie odstąpieniem od umowy. Określone przepisem art. 491 k.c. ustawowe prawo wierzyciela do odstąpienia od umowy wzajemnej jeżeli dłużnik dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania, stanowi jego uprawnienie kształtujące, czyli kompetencję do spowodowania wygaśnięcia zobowiązania przez złożenie jednostronnego oświadczenia woli (por. wyrok SN z dnia 2 kwietnia 2008 r., III CSK 323/07, LEX nr 453089). Sąd Okręgowy na podstawie zebranych dowodów w sprawie ocenił odstąpienie powódki jako skuteczne. Poczyniła ona liczne starania w celu poinformowania pozwanej o odstąpieniu od umowy łączącej ją w pozwaną. Zakres obowiązków odstępującego od umowy wzajemnej został określony w art. 495 § 1 k.c., zgodnie z którym strona, która odstępuje od umowy wzajemnej, obowiązana jest zwrócić drugiej stronie wszystko, co otrzymała od niej na mocy umowy, a druga strona obowiązana jest to przyjąć. Strona, która odstępuje od umowy, może żądać nie tylko zwrotu tego, co świadczyła, lecz również na zasadach ogólnych naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania.

Powołując się na treść art. 272 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze Sąd Okręgowy wskazał, że układ obejmuje wierzytelności powstałe przed dniem ogłoszenia upadłości. Sąd uznał że wierzytelność powódki wobec pozwanej o zwrot towaru lub zwrotu jego wartości w pieniądzu powstała wraz z odstąpieniem powódki od umowy. Odstąpienie nastąpiło po dacie ogłoszenia upadłości, co oznacza, że powstała w rezultacie odstąpienia wierzytelność nie może zostać objęta układem, zgodnie z dyspozycją art. 272 ust. 1 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze. Sąd nie znalazł zatem podstaw do odrzucenia przekształconego powództwa, ani do zawieszenia postępowania, o co wносиła pozwana. Wierzytelność dochodzona przez powódkę po przekształceniu powództwa nie została objęta układem i może co do niej toczyć się postępowanie cywilne obok postępowania upadłościowego.

Za bezzasadny Sąd pierwszej instancji uznał zarzut pozwanej dotyczący podstawy wydania nakazu zapłaty, jak również zarzut braku sformalizowania łączących strony stosunków czy zarzut braku ustalenia warunków współpracy, terminów i cen usług. Strony pozostawały w stałej współpracy a powódka sprzedawała pozwanej towar po umówionych, wcześniej ustalonych cenach, co potwierdziło przeprowadzenie dowodu z przesłuchania świadków. Za zasadny natomiast Sąd uznał zarzut pozwanej częściowego spełnienia świadczenia w wysokości 2.654,44 zł ale wskazał, że po zmodyfikowaniu powództwa powódka nie dochodziła już sumy obejmującej kwotę 2 654,44 zł, lecz dochodziła zwrotu towaru lub jego wartości w pieniądzu za zwrotem zapłaconej przez pozwaną kwoty 2.654,44 zł. Dlatego w tym zakresie postępowanie stało się bezprzedmiotowe.

Sąd Okręgowy oddalił powództwo w zakresie dochodzonego przez powódkę odszkodowania w wysokości kredytu obrotowego z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia żądania, z powodu niewykazania związku przyczynowego pomiędzy brakiem zapłaty ceny przez pozwaną, a wystąpieniem szkody, co oznacza brak przesłanek z art. 471 k.c.

Kosztami procesu Sąd obciążył stronę pozwaną. Na sumę kosztów złożyły się: opłata od pozwu w wysokości 21 952 zł oraz koszty zastępstwa procesowego, które Sąd zasądził w wysokości dwukrotności minimalnych kosztów zastępstwa (2x7.200zł) ustalone w oparciu o treść § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu oraz kwota opłaty skarbowej od pełnomocnictwa (17,00 zł). Sąd zasądził dwukrotność minimalnych kosztów zastępstwa procesowego na podstawie § 2 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Sąd wziął pod uwagę długość oraz charakter postępowania oraz wkład pracy niezbędny do udziału w sprawie przez pełnomocnika powódki. Sąd zasądził na tej podstawie koszty postępowania w łącznej wysokości 36 369 zł, w tym 14 417 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego wraz z opłatą od pełnomocnictwa oraz całości wpisu od pozwu w wysokości 21 952 zł.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł pozwany(...)Spółka Akcyjna. w upadłości układowej, zaskarżając wydane orzeczenie w części, dotyczącej: (1) pkt I wyroku nakazującej pozwanemu wydać powodowi wyprodukowane przez powoda przewody i węże hydrauliczne w stanie nowym, niezmienionym i nienaruszonym, wydanych stronie pozwanej w ramach wykonania umów sprzedaży, dostarczonych pozwanej wraz z fakturami wymienionymi w pkt I lit. A., B., C., D., E., F., G., za jednoczesnym zwrotem świadczenia wzajemnego w wysokość 2.654,44 zł w związku z odstąpieniem od umów sprzedaży, na podstawie których zostały wystawione ww. faktury, dokonany w oświadczeniu z dnia 5 marca 2015 r. albo zapłacić stronie powodowej kwotę 463.378,98 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 6 marca 2015 r. do dnia zapłaty; (2) pkt 4 wyroku zasądającym od pozwanego na rzecz powoda kwotę 36.369,00 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym koszty zastępstwa procesowego w podwójnej wysokości. Pozwany zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 5 k.c. w zw. z art. 2 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze - poprzez ich niezastosowanie w niniejszej sprawie, i uznanie że oświadczenie Powoda o odstąpieniu od umowy nie stanowi nadużycia prawa, co doprowadziło do wydania rozstrzygnięcia sprzecznego z prawem, zasadami współzycia społecznego oraz podstawowymi zasadami i celami postępowania upadłościowego, naruszającego zasadę równego traktowania wierzycieli, podczas gdy Powód w celu zaspokojenia swojej wierzytelności zmierza do obejścia przepisów prawa upadłościowego dotyczących zgłaszania wierzytelności w postępowaniu upadłościowym, czym narusza prawa pozostałych wierzycieli Pozwanego i może doprowadzić do uszczerplenia masy upadłości do tego stopnia, że konieczna będzie zmiana rodzaju upadłości Pozwanej z układowej na likwidacyjną;

2. naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 272 ust. 1 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze w zw. z art. 494 § 1 k.c.- poprzez ich niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, że roszczenie Powoda wskazane w art. 494 § 1 k.c. związane z odstąpieniem od umowy stanowi odrębną wierzytelność nieobjętą układem, która powstała na skutek odstąpienia przez Powoda od umowy, podczas gdy wierzytelność Powoda powstała jeszcze przed ogłoszeniem upadłości przez Pozwanego, a zatem jest objęta układem, będąc jedynie roszczeniem wynikającym z umowy, od której Powód odstąpił;

3. naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na treść orzeczenia tj. art. 149 ust. 1 oraz art. 287 ustawy prawo upadłościowe i naprawcze - poprzez ich niezastosowanie polegające na wydaniu przez Sąd I instancji wyroku z naruszeniem przepisów o właściwości funkcyjnej sądu upadłościowego i przyjęcie, że co do spornej wierzytelności może się toczyć i postępowanie cywilne i postępowanie upadłościowe, podczas gdy sądem właściwym do orzekania w przedmiocie tego czy dana wierzytelności wchodzi do układu, czy też nie jest wyłącznie sąd upadłościowy;

4. naruszenie przepisów postępowania tj. art. 328 § 2 k.p.c.- polegające na wadliwym sporządzeniu uzasadnienia zaskarżonego wyroku przez Sąd I instancji, które uniemożliwia w sposób nie budzący wątpliwości dokonanie oceny toku wyводу, który doprowadził do wydania zaskarżonego wyroku oraz ustalenia jego podstawy prawnej, jak również ze względu na fakt, że Sąd I instancji pominął w uzasadnieniu szereg okoliczności i zarzutów podnoszonych przez Stronę, do których miał obowiązek się odnieść merytorycznie, czego nie uczynił.

W oparciu o powyższe zarzuty, pozwany wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku i odrzucenie powództwa, ewentualnie zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji z obowiązkiem orzeczenia o kosztach postępowania odwoławczego, jak również o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm prawem przepisanych.

W piśmie procesowym z dnia 21 marca 2017 r. pozwany podniósł, że z uwagi na uprawomocnienie się z dniem 6 lutego 2017 r. postanowienia Sądu Rejonowego (...)wK.Wydział X Gospodarczy z dnia 22 września 2016 r., sygn. akt X GUp 6/15/1, o zatwierdzeniu układu zawartego przez dłużnika (...) Spółka Akcyjna w upadłości układowej w M. z wierzycielami podczas Zgromadzenia Wierzycieli, które odbyło się w dniu 9 września 2016 r., a który to układ obejmuje wierzytelność dochodzoną niniejszym postępowaniem, wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu I instancji i odrzucenie powództwa, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu I instancji i umorzenie postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja strony pozwanej prowadzi do zakwestionowania zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego i jego zmiany, jakkolwiek nie wszystkie zarzuty apelującej są trafne.

Na wstępie należy odnieść się do przekształcenia powództwa przez stronę powodową w piśmie procesowym z dnia 6 marca 2015 roku i jego konsekwencji procesowych, pierwotnie bowiem strona powodowa wystąpiła z roszczeniem o zapłatę ceny w wyniku wykonania umów sprzedaży i dostarczenia objętego tymi umowami towaru. W toku postępowania strona powodowa zmieniła nie tylko żądanie ale także jego podstawę faktyczną, powołując także inną podstawę prawną. Aby taka zmiana była dopuszczalna w świetle art. 193 k.p.c., musi jej towarzyszyć zachowanie ciągłości postępowania a pomiędzy pierwotnym a następnym żądaniem powinna istnieć więź materialnoprawna i logiczny związek, powinny one mieścić się w granicach tego samego stosunku prawnego (post. SN z 2.06.1965 r., II CZ 51/65). Zmiana powództwa polegająca na wystąpieniu z nowym roszczeniem zamiast pierwotnego wywołuje w sferze materialnej skutki podobne jak cofnięcie pozwu w zakresie pierwotnie zgłoszonego żądania (jakkolwiek czynność procesową w postaci cofnięcia pozwu ustawodawca uregulował osobno), jednakże do zmiany powództwa nie jest potrzebna zgoda pozwanego ani zgoda sądu i pod względem procesowym toczy się wciąż to samo postępowanie. W niniejszej sprawie niewątpliwie przekształcenie powództwa o zapłatę w powództwo o wydanie ewentualnie zapłatę, na skutek złożenia oświadczenia o odstąpieniu od umowy, z której roszczenie o zapłatę ceny wynikało, było oczywiście dopuszczalne. Inną kwestią jest natomiast sposób sformułowania żądania, które zawiera sprzeczne ze sobą roszczenia. W pierwszej kolejności powód domagał się nakazania pozwanemu wydania ruchomości ewentualnie („w razie niemożliwości dokonania zwrotu świadczenia in natura”) zapłaty ich równowartości. Żądanie to zostało zatem sformułowane jako ewentualne i jako takie Sąd pierwszej instancji je zidentyfikował, jednakże ostatecznie orzekł w wyroku jak o żądaniu alternatywnym. W przypadku żądania ewentualnego Sąd obowiązany jest zbadać, czy żądanie pierwotne jest nadal aktualne, to znaczy czy możliwe jest wydanie ruchomości (czy one istnieją i czy są w posiadaniu pozwanego). Jeśli w chwili orzekania żądanie pierwotne jest nadal aktualne, Sąd orzeka o tym żądaniu nie zamieszczając w sentencji rozstrzygnięcia co do świadczenia ewentualnego, natomiast jeżeli w chwili orzekania przedmiot świadczenia nie istnieje, a powód zgłosił żądanie zasądzenia kwoty pieniężnej, Sąd musi oddalić żądanie pierwotne i orzec o żądaniu ewentualnym. Tymczasem w niniejszej sprawie, pomimo zgłoszenia przez powoda świadczenia ewentualnego, Sąd Okręgowy orzekł jak o żądaniu alternatywnym – równocześnie o obu świadczeniach (wydanie albo zapłata), co oznacza, że w takim wypadku pozwany może wykonać jedno z tych świadczeń według swego wyboru. Dodatkowo, powód zgłosił także jako „ewentualne”, w razie nieuwzględnienia żądań, żądanie zasądzenia od pozwanej na jej rzecz, tytułem zapłaty ceny kwoty 439 033,42 zł z ustawowymi odsetkami. Oczywiście tak zgłoszone żądanie nie miało charakteru ewentualnego ale konkurencyjny w stosunku do żądania nakazania pozwanemu wydania ruchomości ewentualnie zapłaty ich równowartości.

Wadliwość tego rodzaju zgłoszenia nie ma jednak znaczenia dla rozpoznania niniejszej sprawy w postępowaniu apelacyjnym albowiem, pomijając to, czy Sąd Okręgowy orzekł o tym żądaniu (z uzasadnienia wyroku wynika, że oddalenie powództwa, choć „w pozostałej części”, dotyczy tylko roszczenia o zapłatę odszkodowania), zaskarżeniem

objęte zostało rozstrzygnięcie zawarte w punkcie I, w którym Sąd nakazał stronie pozwanej aby wydała stronie powodowej przewody i węże hydrauliczne za jednoczesnym zwrotem częściowo spełnionego świadczenia albo zapłaciła stronie powodowej kwotę 463.378,98 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 6 marca 2015 r.

Odnosząc się zatem do tego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że apelujący nie kwestionował ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji a jedynie wyprowadzone z tych ustaleń wnioski. Z tych przyczyn ustalenia te Sąd Apelacyjny przyjął za własne, bez konieczności ponownego ich przytaczania. Przedmiotowy zakres apelacji określa art. 378 § 1 k.p.c. w świetle którego sąd drugiej instancji rozpatruje sprawę ponownie, czyli w sposób w zasadzie nieograniczony jeszcze raz bada sprawę rozstrzygniętą przez sąd pierwszej instancji, jakkolwiek w granicach apelacji, a w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę jedynie nieważność postępowania.. Z kolei art. 382 k.p.c. stanowi, że sąd drugiej instancji orzeka na podstawie materiału zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Kognicja sądu apelacyjnego obejmuje zatem „rozpoznanie sprawy” i to w taki sposób, w jaki mógł i powinien uczynić to sąd pierwszej instancji. W konsekwencji może, a jeżeli je dostrzeże - powinien naprawić wszystkie naruszenia prawa materialnego, niezależnie od tego, czy zostały w ogóle wyknięte w apelacji, pod warunkiem jedynie, że mieszczą się w granicach zaskarżenia (uchwała SN z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 – OSNC 2008 nr 6, poz. 55, str. 8).

Kierując się powyższymi zasadami Sąd Apelacyjny wziął pod uwagę oczywiste naruszenia prawa materialnego przy wydawaniu zaskarżonego wyroku. Jak wynika z ustaleń Sądu Okręgowego, w stosunku do pozwanego wierzyciela, w toku niniejszego sporu, postanowieniem z dnia 10 lutego 2015 r. Sąd Rejonowy (...)w K. - Wydział X Gospodarczy ogłosił upadłość z możliwością zawarcia układu dłużnika (...) Spółki Akcyjnej w M., pozostawiając zarząd nad majątkiem upadłemu dłużnikowi i wzywając wierzycieli upadłego do zgłoszenia swoich wierzytelności. Z uwagi na powyższe, w niniejszej sprawie zastosowanie mają przepisy, nieobowiązujące od 28 grudnia 2016 r., ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. nr 60 poz.535 ze zm.). W szczególności na uwagę zasługuje przepis art. 272 p.u.i n., który wskazuje na zasadę objęcia układem wszystkich wierzytelności w stosunku do upadłego. Sąd Okręgowy wprawdzie przepis ten powołał ale błędnie go zastosował (za stroną powodową) do wierzytelności mającej rzekomo powstać w wyniku odstąpienia od umowy, co miało miejsce po ogłoszeniu upadłości. Jednakże umknęło uwadze Sądu pierwszej instancji, że układ obejmuje wszystkie wierzytelności powstałe do końca dnia poprzedzającego dzień ogłoszenia upadłości. Oznacza to, że układem z mocy prawa objęte były wierzytelności powoda z tytułu zapłaty ceny za sprzedane pozwanemu przewody i węże hydrauliczne. Wierzytelności te nie tylko w dacie ogłoszenia istniały ale były wymagalne i dochodzone w niniejszym postępowaniu sądowym.

Ogłoszenie upadłości z możliwością zawarcia układu, na istniejące w dacie jej ogłoszenia zobowiązania upadłego, wywiera określone w przepisach prawa upadłościowego i naprawczego skutki, których ani strona powodowa ani Sąd pierwszej instancji nie wzięli pod uwagę. Zgodnie zaś z treścią art. 87 prawa upadłościowego i naprawczego, świadczenia wynikające z wierzytelności, które z mocy prawa są objęte układem, nie mogą być spełniane od dnia ogłoszenia upadłości do dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu o zatwierdzeniu układu. Zakaz spłaty długów w tym czasie, wyrażony kategorycznie, nie jest warunkowany żadnymi dodatkowymi okolicznościami i nie może być uchylony ani przez zarządcę, ani przez sędziego-komisarza. W literaturze i orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. np. wyrok z dnia 18 lipca 2014 r., IV CSK 684/13) wskazuje się na bezwzględny charakter wspomnianego zakazu i przyjmuje się, że sankcją naruszenia tego zakazu będzie nieważność tej czynności jako sprzecznej z ustawą (tak: F. Zedler, w: Prawo upadłościowe i naprawcze, s. 413; M. Gurgul w: Prawo upadłościowe i naprawcze, 2013; P. Zimmermann w: Prawo upadłościowe i naprawcze, 2014). W konsekwencji wierzyciel, który zostałby zaspokojony we wskazanym czasie, byłby zobowiązany do zwrotu do masy upadłości otrzymanego świadczenia na podstawie art. 410 § 2 k.c. Niezależnie od tego, zarządca mógłby ponosić odpowiedzialność za powstałą – ewentualnie – szkodę (art. 160 ust. 3 p.u.i n.), upadły zaś sprawujący tzw. zarząd własny mógłby być pozbawiony tego zarządu (art. 76 ust. 2 pkt 1 p.u.i n.), a w dalszej perspektywie – pozbawiony prawa prowadzenia działalności gospodarczej (art. 373 ust. 1 pkt 4 p.u.i n.). (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 2016 r., II CSK 333/15 –legalis nr 1460800).

W świetle powyższego należy więc zweryfikować podstawy złożonego przez stronę powodową oświadczenia o odstąpieniu od umowy ze stroną pozwaną, w ramach uprawnienia z art. 491 k.c. Przepis ten ma zastosowanie do umów

wzajemnych i w tym zakresie uzupełnia regulację zwłoki dłużnika zawartą w art. 477 k.c. Dotyczy więc uchybienia przez dłużnika wzajemnego terminowi spełnienia świadczenia wskutek okoliczności, za które on odpowiada, przy czym działa tu domniemanie zwłoki, nie zaś opóźnienia. Ukonstytuowanie się uprawnienia wierzyciela musi być jednak poprzedzone czynnościami wskazanymi w omawianym przepisie. W okolicznościach niniejszej sprawy, wezwanie do wykonania zobowiązania skierowane przez powoda do pozwanego wierzyciela w piśmie datowanym 2 marca 2015 r., było bezskuteczne. Po pierwsze, nie zostało wykazane, kiedy wezwanie to zostało pozwanemu doręczone. Oświadczenie zawierające wyznaczenie dodatkowego terminu jest oświadczeniem woli i wywiera skutek dopiero, gdy dojdzie do dłużnika w taki sposób, że mógł zapoznać się z jego treścią (art. 61 k.c.). Od tego też momentu biegnie wyznaczony termin dodatkowy, do obliczania którego stosuje się art. 110-115 k.c. Przyjmuje się bowiem, iż wierzyciel nie może jednostronnym oświadczeniem narzucić innego sposobu liczenia terminu albo wyznaczyć innego momentu początku biegu terminu. Wyznaczenie zatem konkretnej daty, odległej o dwa dni od daty samego oświadczenia, którego skutecznego doręczenia nie wykazano, nie może być uznane za prawidłowe. Dodać należy, że Sąd pierwszej instancji nie ustalił, by oświadczenie to dotarło do wiadomości pozwanego i kiedy to miałyby mieć miejsce. Po drugie, termin dodatkowy musi być odpowiedni. Nie może być zatem zbyt krótki, w praktyce uniemożliwiający spełnienie świadczenia. Za odpowiedni nie można uznać terminu wyznaczonego w oświadczeniu datowanym 2 marca 2015 r. na 4 marca 2015 r., w sytuacji gdy nie wiadomo, kiedy oświadczenie dotarło do dłużnika. Po trzecie i najważniejsze, oświadczenie o wyznaczeniu terminu zostało skierowane do dłużnika po ogłoszeniu upadłości z możliwością zawarcia układu, a w takim wypadku ani upadły, ani zarządca nie tylko nie muszą, ale i nie mogą wykonywać zobowiązań objętych układem. Jak wyżej wskazano, układem objęte są wierzytelności w stosunku do upadłego powstałe przed dniem ogłoszenia upadłości, zatem wierzytelność powoda z tytułu ceny wynikającej z umowy sprzedaży była objęta układem z mocy prawa. Niespełnienie przez pozwanego świadczenia pieniężnego w wyznaczonym terminie nie uprawniało powoda do odstąpienia od umowy sprzedaży. Jego oświadczenie z dnia 5 marca 2015 r. było bezskuteczne i nie doprowadziło do powstania wierzytelności z tytułu odstąpienia od umowy, o którym mowa w art. 494 k.c. Tym samym żądanie nakazania pozwanemu wydania ruchomości ewentualnie zapłaty ich równowartości było bezzasadne i prowadzi do oddalenia powództwa.

Niezależnie od powyższego dodać należy, że powód prezentował w niniejszym sporze i w stosunku do pozwanego dłużnika niejednoznaczna postawę i kierował w stosunku do niego sprzeczne żądania. Podkreślenia wymaga, że w postępowaniu układowym powód zgłosił roszczenie o zapłatę ceny sprzedanego pozwanemu towaru i wierzytelność ta znalazła się na liście wierzytelności objętych układem. Postanowienie Sądu Rejonowego (...) w K. Wydział X Gospodarczy z dnia 22 września 2016 r., sygn. akt X GUp 6/15/1, o zatwierdzeniu układu zawartego przez dłużnika (...) Spółka Akcyjna w upadłości układowej w M. z wierzycielami podczas Zgromadzenia Wierzycieli, które odbyło się w dniu 9 września 2016 r., stało się prawomocne z dniem 6 lutego 2017 r. i jest realizowane. Ze względu na to, że wierzytelność objęta układem (z tytułu ceny towaru) i wierzytelność dochodzona ostatecznie w niniejszym postępowaniu (z tytułu odstąpienia od umowy sprzedaży – o wydanie ewentualnie o zapłatę równowartości) nie są tożsame, wniosek pozwanego o odrzucenie powództwa, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu I instancji i umorzenie postępowania, był bezzasadny.

Na marginesie tylko należy zaznaczyć, że trafnie w sprawie podnoszono, iż ogłoszenie upadłości z możliwością zawarcia układu nie stanowi przeszkody w prowadzeniu procesu o wierzytelność objętą układem (oczywiście z odpowiednimi konsekwencjami w zakresie kosztów procesu), jednakże wierzytelność taka, nawet uwzględniona w wyroku, nie mogłaby być egzekwowana. Zakazowi wykonywania zobowiązań objętych układem odpowiada bowiem niedopuszczalność prowadzenia ich egzekucji po ogłoszeniu upadłości. Postępowania egzekucyjne będące w toku ulegają zawieszeniu z mocy prawa (art. 140 p.u.i napr.), a następnie umorzeniu w razie prawomocnego zatwierdzenia układu. Wierzyciel może się zaspokoić tylko w ramach postępowania układowego i w jego granicach.

Mając na uwadze powyższe, zaskarżony wyrok należało zmienić i oddalić powództwo, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz § 6 pkt 4 w zw. z § 4 i § 2 pkt 1 i 2 oraz § 11 ust. 2, rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 461), obowiązującego w dacie wniesienia pozwu. O kosztach postępowania

apelacyjnego orzeczono natomiast na podstawie § 2 pkt 7) w zw. z § 8 ust. 2, § 10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 22 października 2015 (Dz.U. z 2015 r. poz. 1800, z późn. zm.), wg treści obowiązującej w dacie wniesienia apelacji.

SSA Paweł Czepiel	SSA Hanna Nowicka de Poraj	SSA Barbara Górczanowska
-------------------	----------------------------	--------------------------